

Savezni sekretar za spoljnu trgovinu Nikola Džuverović (treći sdesna) primio je članove Američke misije za proširenje trgovinske razmene s Jugoslavijom.

Milka Kufrin, predsednik Saveznog komiteta za turizam, posetila je članove Američke trgovinske misije.

Na poslednjoj konferenciji za štampu koja je održana u Beogradu na kraju boravka u Jugoslaviji, šef Američke misije za proširenje trgovinske razmene s Jugoslavijom Robert Vilburn izjavio je da su on i članovi Misije „veoma zadovoljni” rezultatima svog boravka u Jugoslaviji.

gućnosti za proširenje američkog trgovinskog prometa sa Jugoslavijom. Pohvalili su jugoslovenske privrednike zbog njihovih širokih i progresivnih shvatanja i metoda. Kada im je postavljeno pitanje kakve bi sugestije mogli dati jugoslovenskim firmama, članovi Misije su izjavili, da po njihovom mišljenju, u Jugoslaviji ne proučavaju dovoljno američko tržište, da bi jugoslovenski predstavnici u Sjedinjenim Državama trebalo da angažuju stručne američke trgovačke putnike, da neke jugoslovenske proizvode treba izmeniti tako da odgovaraju ukusu američkog potrošača. Drugo pitanje predstavlja održavanje tempa „izvanrednog razvoja jugoslovenske industrije”, posle drugog svetskog rata.

U vezi s tim članovi Misije su savetovali da se stručno uzdigne mnogo više predradnika i ostalog stručnog osoblja kako bi se pomogao „odlični rukovodeći personal u industriji”, kao i da se mnogo više upotrebljavaju male alatne mašine, koje bi olakšale rad radnicima, a u isto vreme povećale produktivnost. Bilo je isto tako predloga da se poveća oglašavanje jugoslovenskih proizvoda i turizma u Sjedinjenim Državama, jer bi ovi mogli postati izvor čvrste valute: smatra se da će iduće godine američki turisti potrošiti u inostranstvu dve milijarde dvesta pedeset miliona dolara.

JUGOSLAVIJA I SJEDINJENE DRŽAVE POTPISALE FULBRAJTOV SPORAZUM

Savezni sekretar za prosvetu i kulturu Janez Vipotnik i ambasador Berk Elbrik potpisali su 9. novembra sporazum kojim se ustanovljava program prosvetne razmene između Sjedinjenih Država i Jugoslavije. Svečano potpisivanje programa još više je naglašeno prisustvom senatora Viliijama Fulbrajta (J. William Fulbright) koji je 1946. godine predložio zakonodavne mere kojima je ustanovljen taj program.

U svom govoru posle potpisivanja sporazuma savezni sekretar Vipotnik je rekao da se time u uzajamne odnose Sjedinjene Države — Jugoslavija uvodi vrlo važno i dobrodošlo proširenje kulturne razmene, što će omogućiti prosvetnim radnicima i studentima da upoznaju najnovija socijalna i tehnička postignuća obeju zemalja, i izrazio je nadu da će ti dodiri biti prošireni u budućnosti.

Ambasador Elbrik je između ostalog rekao:

„Uspeh Fulbrajtovog programa koji se ostvaruje u celom svetu i daje svoj doprinos razvoju međunarodnog razumevanja zavisi od uspešnih iskustava ovih pojedinaca koji putuju između Sjedinjenih Država i 48 drugih zemalja — 49 sa Jugoslavijom — a koje su prihvatile Fulbrajtove program. Svaki učesnik se neposredno upoznaje sa drugom zemljom, formira svoje mišlje-

Senator Vilijem Fulbrajt drži govor prilikom potpisivanja američko-jugoslovenskog sporazuma o prosvetnoj razmeni 9. novembra u Beogradu.

nje, donosi svoj sopstveni sud i deli svoje iskustvo sa svojim prijateljima i kolegama u svojoj zemlji.

Zbog toga je od najveće važnosti da se svaki program ostvaruje na način koji će dovesti do izbora najsposobnijih lica za učestvovanje u ovom programu. Njima treba obezbediti najbolje moguće uslove za boravak i rad u inostranstvu. U izvesnom smislu, međutim, primenom ovog programa samo se obezbeđuju atmosfera i podstrek da se najsposobniji — budući rukovodioci i najbolji naučnici — sami pojave i preuzmu ličnu inicijativu za učestvovanje u programu. Treba uspostaviti veru da će zaista stvarni talent, stvarno visoki kvalitet naučne spreme, stvarna sposobnost za stvaranje prijateljskih veza s ljudima koje razdvajaju granice različitih kultura, rasa, nacionalnosti i političkih sistema, biti izabrani da učestvuju u Fulbrajtovom programu”.

Senator Fulbrajt održao je posle potpisivanja sporazuma sledeći govor:

„Program za razmenu na prosvetnom polju koji danas ovde zasnivamo mali je po obimu ali veliki po zamisli. On otvara novi put komunikacijama i dobroj volji između naroda dveju zemalja, put koji je u mnogo čemu važniji od zvaničnih veza između državnih funkcionera. Verujem da ovaj ugovor predstavlja izraz svesti koja postoji u obema zemljama da su zajednički interesi čovečanstva važniji od različitih ideologija pojedinih država.

Ako bih mogao, želeo bih da izrazim svoj lični ponos i zadovoljstvo povodom ovog prvog ugovora između Sjedinjenih Država i jedne socijalističke zemlje a u okviru programa za razmenu koji sam ja predložio u Senatu Sjedinjenih Država.

Programi za razmenu na prosvetnom polju predstavljaju moćan faktor u međunarodnim odnosima, po mom mišljenju moćniji nego što

to većina državnika shvata. Nema veće sile na svetu, bilo na dobro ili na zlo, od moći koju predstavlja čovekovo znanje. Kao što je to predsednik Vudrou Vilson (Woodrow W. Vilson) rekao 1918. godine kad su začutili topovi na zapadnom frontu: „Nije li to iznenadjujuća okolnost... što su velika naučna otkrića koja su ljudi, posvećeni mirnim studijama u laboratorijumu, postigli, što razna usavršavanja do kojih se došlo u mirnim predavačkim dvoranama, sada upotrebljena za uništenje civilizacije? ... Samo pažljiva neprekidna saradnja ljudi može da se postara da se nauka, kao i naoružani ljudi, održi u granicama civilizacije”.

Najvažniji zadatak modernog obrazovanja i prosvetnog rada jeste da se pomogne da nauka o modernom oružju ostane „u granicama civilizacije” i da se snaga obrazovanja usmeri ka uobličavanju i izgradjivanju jednog racionalnog i civilizovanog svetskog poretka. U toku budućih godina i decenija, međunarodni odnosi biće izloženi dubokom uticaju uspeha ili neuspeha prosvetnog rada i to na taj način što će probiti barijere koje dele države i blokove država jedne od drugih.

U XX veku svet je postao ujedinjen u čisto fizičkom smislu privredne i tehničke uzajamne zavisnosti, dok što se tiče psiholoških i duhovnih uslova svet i dalje ostaje podeljen na nacionalne zajednice koje svoju posebnu suverenost cene više od svoje pripadnosti čovečanstvu pa čak i od svoje bezbednosti. Jedan od zadataka prosvetnog rada, pa u stvari celokupnog prosvetnog rada jeste da se pomogne da se ukloni opasna provalija između privredne i tehničke uzajamne zavisnosti naroda sveta i njihovog psihološkog i duhovnog otudjivanja. Ovako zamišljena međunarodna prosveta, na koju se često gleda kao na neku igračku bezopasnih sentimentalnih ljudi koji se nadaju da će ubediti narode u svetu da budu ljubazniji jedni prema drugima, u stvari predstavlja os-

novni činilac međunarodnih odnosa, koji je isto toliko važan kao i diplomatija i vojna snaga po svojim uticajima na mir i rat.

Nije realistički misliti da će se oblikovanje i stvaranje jedne jedinstvene svetske zajednice izvršiti u bliskoj budućnosti. Ali realistički je — i u stvari bitno — učiniti sve što možemo da bismo ublažili ekscese nacionalizma i nacionalnih ideologija tako da se mogu izgraditi veze simpatija i razumevanja između država. Naš glavni cilj mora predstavljati izgradjivanje osećanja zajednice u svetu, osećanje zajedničkih vrednosti i interesa, osećanje da je efikasna komunikacija mogućna, osećanje vere i poverenja u naše ciljeve. U svojim naporima da postignemo ove ciljeve mnogo će zavisiti od efekata onih programa koji su slični ovome koji danas ovde započinjemo.

Postoji jaz — vrlo širok jaz — između naučne i tehničke moći i političke mudrosti u međunarodnim odnosima. Ogroman napredak vojne tehnike dao je državama koje raspolažu nuklearnim oružjem moć da unište čovečanstvo, ali sličnog napretka nije bilo na polju političkog mišljenja državnika i naroda.

Program za međunarodnu razmenu na prosvetnom polju može da suzi ovaj jaz pomažući nam da se probijemo kroz neke preovladjujuće motive o međunarodnim odnosima, od kojih je najopasnije verovanje da različite političke filozofije ne mogu da postoje zajedno u istom svetu, i da ranije ili kasnije jedna mora da prevlada nad svim ostalima.

Isto onako kao što srednjevekovni hrišćani nisu mogli trpeti postojanje jeretičkih sekta i stranih religija, tako su i ekstremni ideolozi naših vremena sami sebe ubedili da je život nepodnošljiv ukoliko se svuda ne upravlja na osnovu jednoobraznih standarda i vrednosti. Ovo gledište se održava kao neka vrsta otkrivenih istine svakako ne kao zaključak izveden iz istorijskog života, koji daleko od toga da sugerira da postoji ma šta „prirodno“ u pogledu jednoobraznosti političkih ideja, dovodi nas do zaključka da, ukoliko postoji ma kakav „zakon“ istorijskog razvoja, to je zakon o beskrajnoj različenosti, naročito u idejama ljudi o njihovoj prirodi i njihovim odnosima sa drugim ljudima.

Krstaški duh nije karakteristika sazrelih društava već nesigurnih i politički primitivnih država. Sazrela nacija, kao i zreo čovek, veruje u svoje vrednosti na način koji podstiče ali ne zahteva podržavanje od strane drugih. Zrela nacija, kao i zreo čovek, više je zainteresovana za rešavanje problema nego za dokazivanje teorija, više zainteresovana da pomaže ljude nego da ih primorava da budu puni vrlina, ili barem isto toliko zainteresovana da čuje ideje drugih — i da iz njih možda nešto i nauči ili izvuče

nešto korisno — koliko i da izlaže i širi svoje sopstvene ideje.

Moramo naučiti da putem slobodnog prosvetćivanja ocenjujemo svetske probleme na osnovu činjenica koje su njima svojstvene i odgovarajuće, a ne na osnovu olinjalih teorija. Moramo se pridržavati saveta velikog engleskog romanisijera Aldosa Hakslija i „gledati na svet neposredno a ne kroz poluzamagljeno staklo koncepcija koje iskrivljuju svaku datu činjenicu u suviše poznatu podobu neke genetičke oznake apstrakcije koja objašnjava“.

Jugoslavija je jedna od nacija koja „gleda na svet neposredno“ a ne kroz „poluzamagljeno staklo koncepcija“. Zbog toga se Jugoslavija nalazi u jednom izuzetnom položaju da doprinese prosvetćivanju drugih nacija, da im pomogne da shvate, da su zajedničke nade, zajednički interesi i zajedničke opasnosti koje sjeđinjuju ljude od mnogo veće važnosti nego ideologije koje ih dele.

Ako nas istorija uči nečemu, to je da doktrine i velike ideje raspadaju kod ljudi strast i da su nasilja prolazna, da u većini slučajeva ona postaju bez značaja, da su prevaziđena sa protekom vremena i okolnosti. U XVII veku su katolici i protestanti Evrope bili apsolutno uvereni da ne mogu živeti jedni pored drugih i započeli su međusobni divlji 30-godišnji rat, gonjeni fanatizmom osvetoljubive ispravnosti. Obe strane su se borile „za potpunu pobjedu“ i tek kad je Evropa bila desetkovana i iscrpena pristali su na mir koji nije ništa promenio. U vekovima koji su došli posle ovoga, verski ratovi su sve više padali u zaborav, a nacije su se uplitala u nove doktrine i nove ideje.

Ne znam da li će ideološke i nacionalne netrpeljivosti našeg doba vremenom pasti u zaborav u toku decenija i vekova koji nailaze. Ali verujem, da pouke prošlosti pružaju osnov da verujemo da će se one izgubiti; mi treba samo da pružimo mogućnost za to. Ono što je potrebno to je osećanje istorijske perspektive prilikom rešavanja kriza i zategnutosti u datom trenutku — perspektive koja nam omogućava da shvatimo da strasti koje nas danas uzbudjuju mogu sutra izgledati beznačajne ako ih samo možemo potčiniti razumu.

Moramo naučiti da međunarodnim odnosima upravljamo sa strpljenjem, tolerancijom, otvorenošću duha, a pre svega sa osećanjem istorije. To su kvalitete obrazovanog čoveka. Odgajivanje ovih kvaliteta predstavlja najviši zadatak međunarodnog prosvetnog rada i najviši razlog za zaključenje ugovora kao što je ovaj koji danas ovde potpisujemo“.

Za vreme svog boravka u Jugoslaviji senator Fulbrajt je posetio predsednika Tita i predsednika Edvarda Kardelja. Osim toga, prilikom svog putovanja kroz Jugoslaviju posetio je Dubrovnik, Pulu, Ljubljano, Zagreb i druga mesta.